

לד א מתי פט"ו מנ"ג
אחת הלכה כה מנ"ג
ש"ע ארבע סימן קא ספיק
ג:
לה ב מתי פ"ג ע"ג הל' מד
טו"ש פ"ג ספיק ג:
לז ג מתי פ"ג מ"ג הלכות
מלה וזה הלכה ט'
ספיק ע"ג ד' טו"ש ח"מ
סימן קט ספיק ג:
לז ד מתי פ"ג ע"ג הלכה
י' ספיק ע"ג טו"ש
ח"מ סימן ל' ד' ח"מ
לה ה מתי פ"ג ע"ג הל'
ט ספיק ע"ג טו"ש
ח"מ סימן קט ספיק ג
וסימן ל' ספיק ט':

תוספות ר"ד

שלה ליה ר"ג ב"ח
לר"ג ב"י וילמונ רבינו
בשטר כתובה ויצא מתי
מחלוקת או בשאין שטר
ויצא מתי מחלוקת הלי'
כדברי מי שחל ליה
בשאין שטר ויצא מתי
מחלוקת אבל שטר כתובה
יוצא מתי גובה כתובה
לעולם והלי' דחבבי' כ"י
אתא ר"ד אריש ב"פ
אריב"ל משום ב"ק ל"ש
אלא מתי אבל תוספת
ר"ד ור"א אריי אפילו
תוספת א"ל דאריי אריי
תנאי כ"י ככתובה דמי
וכן הלי' ודוקא תוספת
כתובה דדמיא לכתובה
היא השקלא מנכסי בעלה
ולא חסדא בהו מתי
אבל דניניה טעם גמור
מכתיב אביה חוב גמור
הוא גובה לעולם: חתי'
ד"ח מדיפתי איתת אחיה
הוא גובה כ"י שנין בבי
נשא פ"י שמת אחיו
בלא בנין ורש אוהו
הוא לסוף א"ל הב לי
מוני א"ל ל"ש כתובה
תבעתי לדינא לקמיה
דרבא כ"י א"ל ונתת
כ"י שנים בבי נשא
ובחי דטר דכתפאי אבתי
לה א"ל טעמא מאי
הוא גובה כ"י שנין בבי
בכתיב בעלה גובה כתובה
לעולם דארמין תממת
כספיה הוא דלא תבע
פ"י לפני שנין איתת
והבער לה שוקה ואלה
תבעה ה"ג מפני שנה
שם אל תבעה ולא אשגח
בה כתב לה אדרכתא
אנכסי פ"י שטר שומא
על נכסי אחי לקמיה
דרבא א"ל חת מתי חייב
דנן א"ל שפיר דנן
א"ל להדר לי פ"י מן
הדרי יומא עד דאינא
פ"י א"ל לרבא למיהדר
לי ר"ח פ"י דאינא
דשמי לי בכתובתי דכל
מינא דמטא אדרכתא
לדי דהכי אמרין פ"י
הפסקי דמאמתי אכיל
פ"י מתי מטא אדרכתא
ליה למיכתב בה הכרז
שנהכסיס הללו שכתבו
אדרכתא וז' עליות מת
היה ששיעבוד כתובה
עליהם מוטלת ולא על כל
לכה למיכתב בה הכרז
נכסיו של זה א"ל תיזיל
אדרכתא אישקול מינא
דשלמה יומא אכרותא
א"ל ה"מ היכא דליכא
טעות באדרכתא אבל הא
כיון דאיכא טעות באדרכתא לא

שני דיני גירות

אדמונ וחנן בן אבישלו'ם. הכי
גורס ר"ת דהא לר"מ דלמך צ"י חלק
(סנהדרין דף קג:) דאבשלו'ם לן או חלק
לעולם הנא הכי מסקינן בשמיה הא
למרינן עינא צ"י הממונה (דף לה):
ושם רשעים ירקנן דלא מסקינן
בשמיהו ואבשלו'ם שם אדם דכתיב
(זכריה כ"ג) אבשלו'ם והכי נמי הא
למך צ"י דשנת (דף יג:) ושם שנת
איש ירושלים לא גרסינן שנתא אלא
שנתא (ה) דשנתא רשע הוא ושם מפרש
דמרי שנתא היו דכתיב צישעיה (כ"ג)
כה אמר ה' צבאות לך צא אל הסוין
הזה אל שנתא אשר על הצית ומתיב
צתריה מה לך פה וגו' הנה ה'
מטלטלך וגו' הכי משמע שהיה רשע
ואחרי צבאות כחוב צ"י (שם) ויהי
כשמוע המלך חזקיהו ויקרע את בגדיו
ותכס נשק ויצא צית ה' וישלח [את]
אליקים אשר על הצית ואל שנתא
הסופר ואל זקני העם מתכסיס צקסיס
וגו' הכי משמע דשנתא אחרינא היה
ולאו מילתא היא דהוא נמי שנתא
הראשון ואין מוקדם ומאוחר דבעל
כורחין ההוא תתרא דהיה צממשה
דסנתיב רשע הוא דלמרי' (סנהדרין
דף כו.) ששלח לסנתיב שנתא וסיעמו
השלימו חזקיהו וסיעמו לא השלימו
וכשרעה לצאת הוא וסיעמו חן
לחומה יאל הוא תתלה וצא גבריאל
וסגר הדלת והרגו סנתיב ואל נתננא
עזו ישעיה הנה ה' מטלטלך ואף על
גב דהכל קרי ליה סופר והסם על
הצית מכל מקום אחד הוא. מ"ר:

הדרן עלך הנושא

שני דיני גירות
שני דברים אדמונ אומר שבעה ד' מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מוזנות חנן אומר
היו בירושלים אדמונ וחנן בן אבישלו'ם אומר

אמר רב הונא אמר רב לא שנו א"א מנה מאתים אלא תוספת יש
אה. תימא ר"כ אמאי קאמר רב לעיל לא שנו אלא כשאין
שטר כתובה יולאה מתחת ידה אבל כששטר כתובה יולאה מתחת ידה
גובה כתובה לעולם ומאי רחיה היא משום שטר כתובה הואיל וסוהייה

הרי היא ככתובתה ואם היה שטר שטר כתובה
יוצא מתחת ידיה גובה כתובתה לעולם שלא
ליה רב נחמן בר רב חסדא לרב נחמן בר
יעקב ילמדנו רבינו כששטר כתובה יוצא
מתחת ידה מחלוקת או כשאין שטר כתובה
יוצא מתחת ידה והלכה כדברי מי שלח ליה
בשאין שטר כתובה יוצא מתחת ידה מחלוקת
אבל שטר כתובה יוצא מתחת ידה גובה
כתובתה לעולם והלכה כדברי חכמים כי
אתא רב דימי א"ר שמעון בן פזי א"ר יהושע
בן לוי משום בר קפרא לא שנו אלא מנה
באתים אבל תוספת יש לה א"רבי אבהו
א"ר יוחנן אפילו תוספת יתא ליה דאמר ר"ב
אייבו אמר רבי ינאי תנאי כתובה ככתובה
דמי אתמר נמי א"ר אבא אמר רב הונא אמר
רב לא שנו אלא מנה מאתים אבל תוספת יש
לה אמר ליה רבי אבא לרב הונא אמר רב
הכי אמר ליה אישתין קאמרת או אשקין
קאמרת אמר ליה אישתין קאמינא: חמתייה
דרב חייה אריבא אינתת אחוה הואי ואלמנה
בבית אביה הואי וזנה עשרים וחמש שנין
בבי נשא לסוף אמרה ליה הב לי מוזני אמר
לה לית לך מוזני הב לי כתובה אמר לה לא
מוזני אית לך ולא כתובה אית לך תבעתיה
לדינא קמיה דרבה בר שילא אמר ליה אימא
לי איזי גופא דעובדא היכי הוא אמר ליה
זניתה עשרים וחמש שנים בבי נשא בחיי
דמר דבכתפאי אממאי לה אמר ליה טעמא
מאי אמור רבנן כל זמן שהיא בבית בעלה
גובה כתובתה לעולם דארמין משום כיסופא
הוא דלא תבעה הכא נמי משום כיסופא הוא
דלא תבעה זיל הב לה לא אשגח כתב לה
אדרכתא אניכסיה אתא לקמיה דרבא א"ל
חזי מר היכי דנן א"ל שפיר דנך אמרה ליה
אי הכי ליזיל להדר לי פ"י דמן ההוא יומא
עד האינא אמר לה אחוי לי אדרכתך חזייה
דלא הוא כתוב בה ואישתמודענא דנכסיס
אלו דמיתנא אינון אמר לה אדרכתא לאו
שפיר כתיבא אמרה ליה תיזיל אדרכתא
דאישקול מיומא דשלימי יומא אכרותא עד
השתא אמר לה הני מילי היכא דלא כתיב
טעותא באדרכתא אבל היכא דכתיב טעותא
באדרכתא לית לן בה אמרה ליה והא מר
הוא דאמר אחריות טעותא סופר הוא אמר
לה רבא רבא ליכא למיזר טעותא סופר הוא
דבהא אפי' רבה בר שילא טעי מעיקרא הוא
סבור הני והני דידיה מה לי מהני מה לי
מהני ולא היא זימנין דאולה ומשכחה להו
ודבעלה מכספי ואמר לה שקיל דידך והב לי
דידי ואתי לאפוקי לעזו על בי דינא:

הדרן עלך הנושא

הרי היא ככתובתה. ומונה כ"ה שנים משעת מציעה: והלכה כדברי
מי. כדברי ר' מאיר או כדברי חכמים: לא שנו. דכ"ה שנים מחלה:
אלא מנה מאתים. שהם שם כתובה: אבל תוספת יש לה. דמתנה:
היא ולא תוספת. תנאי כסופה. מוספת: אישתין קאמרת או
אשקין קאמרת. היא דמתמחה ואמרת
אמר רב הכי משום דלא שניא לך
הוא ולאשתין קאמרת או משום
דמצינה עלך ולאשתין קאמרת דלי
אמרה רב משקית לי חמרא דשפיר
למר: אינתת אחוה הואי. ומת בלא
בניס וירשו רב חייה אחיו: לא כסופה
ולא מוזני. דאלמנה צבית אביה אינה
גובה אלא עד כ"ה שנים כרבנן:
בכתפאי אממאי לה. מוזנותיה מיוס
ליוס: הא נמי משום כיסופא. מתמת
הכבוד הזה ששעית לה: אדרכתא. פסק
דין לגבות נכסיו בכל אשר תמאל:
אמרה ליה. לרבא: ליהדר לי פ"י.
דארעא דשיעור כתובתי דלכל מיומא
דאיכתביה לי אדרכתא עלייהו שמאזמו
היום הם צרשתי דהכי אמר רבא צ"י
המפקיד צ"י מ' לה: גבי שומת צ"י
לוקח מאימתי אכיל פ"י אמר רבא
מזי מטי אדרכתא לדייה אצ"י אמר
משמתמחה רבא אמר מתי שלמו יומי
אכרותא: אישתמודענא. הכרז
שהנכסיס הללו שצמנו אדרכתא זו
עליהם של מת היו ששיעבוד כתובה
של זו עליהם: לאו שפיר כתיבא.
שכתבה על כל שדות של זה ושדות
שלו אינן משועבדות לכתובתיך אלא
אותן שירש מבעליך: תיזיל אדרכתא.
דלא שפיר כתיבא: אשקול. פ"י
מיוס שמאלתי שדה משדות המת
והראתי אדרכתא שנידי לנית דין
ושמאזה והכריזו עליה לי יוס כמשפט
דאפילו לרבא דמרע כח הלוקח טפי
צפרק המפקיד (שם דף לה:). מודה
דמזי שלמו יומי אכרותא אכיל לוקח
פ"י: אכל היכא. דאדרכתא צטעות
כתיבא לא זכית בה עד דמטיא ארעא
ליך שהרי מנח אדרכתא שמאזה צית
דין והכריזו: והא מר הוא דאמר.
צפרק טעם ארמוין (שם דף עו:).
אחריות טעותא סופר. הא דרש אשין
צו אחריות גובה מנכסיס משועבדים
שלא הלוה זה מעות אלא צאלתיות
שיעבוד נכסיו והסופר טעה. הכל נמי
צ"ד לוו לסופר לכתוב אדרכתא הוגנת
והוא טעה דלא כתב אישתמודענא
והכל יודעים שלא נכתבה אלא על
נכסי המת: כהא רבא בר שילא.
שלוה לכתוב לין אדרכתא טעה וסבור
שמתגבה מנכסיס שלו: דאולה ומשכחה
להו. לשה שמו לה צ"ד: ודבעה
מכספי. שלא ישנכס הירש שחא
צטות שיחזור ויקח את שלו מידה
ויאמר לה טלי שלי המשועבד לך:
ואסי לאפוקי לעזו על בית דין. שלא
עיינו בתקנתא של זו:
הדרן עלך הנושא

שני דיני גירות

שני דיני גירות
שני דברים אדמונ אומר שבעה ד' מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מוזנות חנן אומר
היו בירושלים אדמונ וחנן בן אבישלו'ם אומר

(א) ולעיל ד' (ג) ומדרי
עו. ע"ש יעזבי צ"י
הראשון (א) ובי"מ ד' טו:
צ"י קט"ו (א) לעיל פמ:
ה) כן הוא חלל הפסוקים
ובי"מ מהש"ס וגימטא
מכרתי הולא וזנה בה
לרב. (א) וצ"ל צ"י אביה (מ"א)
טו) וסם חמו מעכה בה
אכשלו'ם.

גליון הש"ס

גם אמר רב הב.
תשובות ר"י מנח סו'
ל' הגימטא א"ל אשקין
א"ל אישקול קאמרת לי
אשקין קאמרת וע"ש
פירושו: הוסי' ד"ה שני
דיני בו' לא גרסינן
שכנא. ע"ן מנייה דף י'
ע"ב מוס' ד"ה רבא:

הגהות הב"ח

(א) ח"ס ד"ה שני. לא
גרסינן אלא שנתא. צ"י לטון
ח"ס צ"י דשנתא וסכנא
מזי או ס"ס חלל מלמדין
מטובה אלא שנתא הלל
פ"י וצ"ן צפרק היה טעל
דף קא:

מוסף רש"י

תנאי כתובה. מוספת
שזול ממנה לסיק לה
וען מוספת וכל הנך דמתן
לכתובתה לעיל (ע"ל ד' ד').
אחריות טעותא סופר.
כשלימו כמזכר. סופר
הוא טעה. אכל זה לא
לזה לו טעמיה בלא אחריות
נכסיו. ללא שז' איש זוז
כדי ובי"מ ד' ומתי שכתב
צו אחריות למי ורשבי"ם
ב"ב ספ"ט.

תוספות ר"ד (המשך)

א"ל והא מר הוא דאמר
אחריות ט"ס הוא פ"י
ה"ג שמה הסופר טעה
לכתוב והוא טעה ולא כתב
בה אשתמודענא והדרב
ברור שלא נכתבה כ"א
על נכסי המת א"ל דהא
אפילו רבה בר"ש הוא
סבר הני והני דידיה נכסיה
ולא היא זימנין דאולה
ומשכחה לה וצ"ל שקיל
דיך והב לי דידי פ"י
אולה האשה ומשכחה
לשדה ששמו לה ב"ד
ודבעלה מיכספו שלא
ישנכס הירש שהוא
טעות שיחזור ויקח את
שלו מידה ויאמר לה
טלי שלי המשועבדים ליכי
ואתי לאפוקי לעזו על בית
דין שלא עיינו בתקנתא
של זו:
פ"י שני דיני גירות היו
בירושלים אדמונ
וחנן בן אבישלו'ם חנן אומר
שני דברים אדמונ אומר
שבעה מי שהלך למדינת
הים ואשתו תובעת מוזנות
חנן אומר שבעה כסוף ולא
תשבע בחתלה ובסוף
ח"ד כ"ה כדבריהם. ארי'
ב"ז יפה אמר חנן לא
תשבע אלא בסוף פ"י
לו ואדמונ ד' חנן אומר

שני דיני פרק שלשה עשר כתובות

קה

עין משפט נר מצוה

א א ב מיי פ"ד מהל'
שקלים הלכה ז סמג
עין טור ש"ע ח"מ
סימן ט סוף ג'
ב ג מיי פ"ג מלכות
סנהדרין הלכה א סמג
לאון רק ש"ע שם סוף
א וסימן ג' סוף י'
הנה"ה:
ג ד ה ו מיי שם הלכה ה
טור ש"ע שם סימן ט
סעי' ה:

תוספות ר"ד

חשבע בסוף פירוש
לכבוד כתובתי או חשבע
שלא בכבוד בידה משל
בעלה כלום ולא חשבע
בתחלה עשוי בעת גבו
מוות ובני הכנים גדולי
אמרו גם כשחי חשבע
שאין בידה משל בעלה
כלום ובלא שבועת אן
נותנים לה מוות. קרא
היה שקיל אסתירא מכל
חד וחד ודאן להו דינא
והיכי בעדי הכי והכתוב
שוחד לא לא תקח וכ"כ
ה"מ היכא דשקיל מחד
ומחבריה לא שקיל דלמא
אתי לאצלווי דינא קרא
כיון דשקיל מתרווייהו לא
אתי לאצלווי דינא וכי
לא אתי לאצלווי מי שרי
והתניא ושוחד לא תקח
מתיל אס ללמרי שלא
לזכות את החייב ושלא
לחייב את הזכאי הרי כבר
נאמר לא תטה משפט אלא
אפילו לזכות את הזכאי
ולחייב את החייב אמרה
תורה לא תקח שוחד הני
מילי היכא דשקיל בתורת
שוחדא קרא בתורת אגרא
הוה שקיל ובמורת אגרא
מי שרי והתני הנוטל שכרו
לדון דינו בטלן ה"מ
אגרא דינא קרא אגרא בטלה
הוה שקיל ואגרא בטילה
מי שרי והתניא מכוער
הדין שנוטל שכרו אלא
שרי דין הי"ד אילימא
אגרא דינא קרא מי שרי
והתניא הנוטל שכרו לדון
דינו בטלן אלא לאו אגרא
בטלה וקמי מכוער הדין
ה"מ בטלה דלא מוכחא
קרא בטילה מוכח כוה
דהוה התי בחמרא ויהבו
ליה זוזי כי הא דריה
הוה דלי דלא כי אתא
לקמיה לדינא איל הב לי
גברא דדלי בהיקאי פי
במקומי ודאון לכו דינא

קשיא תלמי אחרין קשיא גזירות אגודות. וא"ת אדרבה אי
גזילה וגזירה תרי מילי נינהו תלמי אחרין לא קשיא דדיני
גזילה הוה תלמי דיני גזירות לא הוה אלא תרי ואמר רבי חזקיה דליני
סגרא שמהא לדין אי שמי שררות דכמה אנשים חסונים היו צירושלים

שהיו יכולין לעמוד לכל שררה ושררה
ועוד אי לאחד מהם הוה שמי שררות
לחנן המצרי היה לו להיות שהיה חסוד
יותר מחנן בן אבישלום כמו שפי"ר"ת.
מ"ר: דחשיב ליה קתני. ואין
לפרש דחשיב ליה יותר דהא מוכח
בברייתא דחנן המצרי היה חסוד יותר
מחנן בן אבישלום מדקתני ליה ברישא
אלא ה"פ דחשיב ליה בתר הכי דליירי
בהו ממני' חנן אומר שני דברים אדמון
אומר שבעה קתני דלא חשיב ליה כגון
חנן המצרי שלא דבר כלום לא קתני
ולי נראה דחשיב ליה חסוד יותר ואף
על גב דקתני חנן המצרי ברישא הכי
נמי אשכחן (מעשה צדכי אליעזר ור'
יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ור"ע
אע"פ שר"ע היה חסוד מרבי אלעזר
בן עזריה שהוא היה ראש לחכמים
ובכל דוכתי אמרינן (פסחים ט. ב) כגון
ר"ע ומצרי ובעיליה פ"ק דיבמות
(דף טו.) גבי מעשה דרבי דוסא בן
הרכינס דאמר להם רבי יהושע אני
אלך ואחריו מי רבי אלעזר בן עזריה
ואחריו מי ר"ע וכשנכנסו אליו אמר
לר' יהושע יש בן לעזריה מצרינו הרי
לא היה יודע שר' אלעזר בעולם ולר'
עקיבא אמר אמה הוא שמך הולך
מסוף העולם ועד סופו ואפי"ה מזכיר
ר' אלעזר ברישא ויינו טעמא (שהיה
ממשפחה גיוראס יומר מר"ע שהיה
עשירי לעולם וגם בשביל נשיאותו
הכא נמי דקתני חנן המצרי ברישא לא
בשביל שהיה חסוד יותר אלא מפני
שהוא ממשפחה מיוחסת יותר מחנן בן
אבישלום ואומר רבי דמ"מ תקשי לן
אמאי לא משני דמשני רבי ר"ת ולא
פירכא היא דאי מנא להו לפי עדכרו
במשנתנו הוה ליה למימני שני דיני
גזירות שהיו צירושלים אבל מדקתני
היו צירושלים משמע שנים היו ומו לא
ועוד דתמידי בסמוך רבי נתן אומר
אף נחום המדי אחר מדעיניו היה חסוד
שצירושלים היה ועל כרחך אצרייתא
לא קאי דא"כ לר' נתן ארבע הוה ואין
מוקמינן דהיא דקתני שלשה אדמון
וסנן נחום המדי לרבי נתן אלא ודאי
דחשיב ליה החסוד יותר משום הכי
קאמר אף נחום המדי היה אחר מגזירי
גזירי גזירות שבירושלים היו נוטלין
שכרן מתרופות האשכבה. הא
דלא פריך הכא והיכי עבדי הכי
והכמי שוחד לא תקח כדפריך עליה

חשבע בסוף. כשישמעו זו שמת ותבא לגבות כתובתה משבע שלא
עכבה צידה משל בעלה כלום: ולא משבע כפולה. נשעת גיבוי
מזונות: גבוי אדמון בן גדאי: גזירין גזירות. קנסות: קיעמה
נטיעה גרסינן ב"ק. גבי דמהה שנקמה לרשות הניח והזיקה קטמה

נטיעת אילן כמה שמי אוחה: שמי
כסף. שמי מעות: כפי דינין. של עשרים
ושלשה: כפי כנסיות. להפסול: כפי
מדרשות. למשנה ולתלמוד: כפי
סופרים. ללמוד מיתוקות: נוטלין
שכרין. ומתפרנסין הימנו לפי שלא היו
עסוקין במלאכתן: כדשיע עסקינן.
שנוטלין שכר לדון יותר מכדי חייבין:
לא ספקו. למזונות: אע"פ שלא ראו.
ליטול: איסורא. סלע: כפורה
שודא. שלא מחייבני אס וזכאי אני:
כפורה אגרא. שכר טורח: הנוטל
שכר לדון. משנה היא כנס' כבורות
(דף כט.) אגר דינא. לא אומר לכס
הדין כי אס צכר קך וכן: אגר
בטילה. שהיה בטל ממלאכתו: דהוה
הוי באמרי דחמרא. מריח באזורים
יין אי זה ראוי להתקיים והקרו
להתקלקל ימכרוהו מיד ושכר זה היה
מזוי לו בכל יום: כי הא. דבטילה
דמוכח שרי: הכו לי גברא דדלי. מיא
משקה שדומי: בחריקאי. במקומי.
חריקאי אומר אני שהוא לשון (ס) פגוס
כמו קרנים חרוקות דשמיטת חולין
(נע): כלו שאני מסתלק ופגוס מקומי:
אינו

הו וכו קאמרינן אגודי גזירות קאמרינן
גזירות שבירושלים היו נוטלין שכרן
רצו מוסיפין להם לא רצו אמו
רצו מוסיפין עליהן קרנא הוה שקיל
אסתירא מוכאי ואיסתירא מחייב ודאין
להו דינא והיכי עבדי הכי והכת'
ישוחד לא תקח וכ"ת ה"מ היכא דלא שקיל
מתרווייהו דלמא אתי לאצלווי דינא
קרא כיון דשקיל מתרווייהו לא אתי
לאצלווי דינא וכי לא אתי לאצלווי דינא
מי שרי והתניא ושוחד לא תקח מה
ת"ל אם ללמד שלא לזכות את החייב
ושלא לחייב את הזכאי הרי כבר נאמר
לא תטה משפט אלא אפי' לזכות את
הזכאי ולחייב את החייב אמרה תורה
ושוחד לא תקח הני מילי היכא דשקיל
בתורת שוחד קרא בתורת אגרא
הוה שקיל ובתורת אגרא מי שרי והתני
הנוטל שכר לדון דינו בטלן ה"מ
אגרא דינא קרא אגרא בטילה הוה שקיל
ואגרא בטילה מי שרי והתניא מכוער
הדין שנוטל שכר לדון דינו דין ה"ד
אילימא אגרא דינא דינו דין (ה) והתניא
הנוטל שכר לדון דינו בטלן אלא אגרא
בטילה הוה שקיל דהוה הדין במכר
דחמרא ויהי ליה זוזא כי הא דרב הונא
כי הוה אתי דינא לקמיה יאמר להו
הבו לי גברא דדלי לי (ב) בחריקאי
ואידון לכו דינא אמר רבי אבהו בא
וראה כמה סמויות עיניהן של מקבלי
שוחד אדם חש בעיניו נותן ממון לרופא
ספק מתרפא ספק אינו מתרפא והן
נוטלין שוה פרוטה ומסמין עיניהן
שנאמר וכי השוחד יעור פקחים תנו
רבנן כ"י השוחד יעור עיני חכמים קל
וחומר למפשיין ויסלף דברי צדיקים
קל וחומר לרשעים מידים טפשים ורשעים
בני דינא נינהו אלא הכי קאמר כי
השוחד יעור עיני חכמים אפילו חכם
גדול ולוקח שוחד אינו נפטר מן
העולם בלא סמויות הלב ויסלף דברי
צדיקים אפילו

דקרא אומר ר"ת משום דלא (אסור) אלא
מבעלי דינים אבל הכא משל צבור ורבי
מפרש דהכא לאו בתורת שכר היו נוטלין
אלא הכא כל שעה היו יושבין בדון ולא
היו עוסקין בשום מלאכה ולא היה להם
במה להתפרנס והיה מוטל על הצבור
לפרנסן אבל קרא אקראי בעלמא היה
יושב ולא היה לו ליטול שכר ומהאי
טעמא נמי אתי שפיר הא דקאמר לקמן
(דף קו.) היו נוטלין שכרן מתרופות
האשכבה אף על פי ששכר תלמוד
תורה אסור כדאיתא בפרק אין בין
המודר (נדרים דף לז.) מ"ר:

(א) כ"ק נה: (ב) שקלים פ"ד
היי"ב (ע"ש.) (ג) ויחל. ו.
יבמות ג': (ד) ויחל.
(ה) קדישת נח: כבורות כט.
(ו) גבי העורן בערך הרק
בהיריקאין. (ז) ובגדה של
פשתן. (ח) ונע' היב
מוספות ע"ז מה. ד"ה
אר"ע וזוסי' סוטה ד. ד"ה
כן עזאי וכו' ומה שגרסס
שם בגליון.

תורה אור השלם

1. ושחד לא תקח כי
השחד יעור פקחים
ויסלף דברי צדיקים:
שמות כג ה
2. לא תטה משפט לא
תכיר פנים ולא תקח
שחד בי השחד יעור עיני
החכמים ויסלף דברי
צדיקים: דברים טו י

הנהגות הב"ח

(א) גם והתני הנוטל
שכר: (ב) רש"י ד"ה
בחריקאי וכו' לשון פגוס.
וכן לעיל דף סא. ורש"י
פי' שם חריקאי בל"מ:

מוסף רש"י

חשבע בסוף. כשישמעו זו שמת ותבא לגבות כתובתה משבע שלא
עכבה צידה משל בעלה כלום: ולא משבע כפולה. נשעת גיבוי
מזונות: גבוי אדמון בן גדאי: גזירין גזירות. קנסות: קיעמה
נטיעה גרסינן ב"ק. גבי דמהה שנקמה לרשות הניח והזיקה קטמה

שני דייני פרק שלשה עשר כתובות

קו.

עין משפט
נר מצוה

א א מ"י פ"א מהל' פנהדרן הל' ו פ"ו רמ' מ"ח הל' י פמג לאחין רמ' טושיע ח"מ ק"י טו פ"י א ובהג"ה וספק ב: ע"ג ב ד מ"י פ"ד מהל' עקלים הל' ד: ע"ג ב ד מ"י ט"ו הל' א: י"ג ו ד מ"י ט"ו הל' א: י"ג ו ד מ"י ט"ו הל' א: י"ג ו ד מ"י ט"ו הל' א: י"ג ו ד מ"י ט"ו הל' א:

והיינו דאמרינן סדר אליהו רבה וסדר אליהו זוטא. א"ר לפי שהפסיק בלמודו לרב ענן חלקו לשני סדרים וזכעס ראשון למד ממנו יותר מן הארבע דות קרי לראשון סדר אליהו רבה ולתמא קרי זוטא: **מבבקי**

האי עשה והאי עשה. מלות הדיינים עשה ושפטם (דק"ד): **עשה דכבוד תורה.** דיניה דהאי גברא דהוא עשה דאיכא כבוד תורה לרב ענן כהדיה עדיף: **עשה דאליהו רבה.** שלמד מוץ לחיבה. סדר אליהו זוטא שלמד בתוך החיבה: **הוא ריפחא.** כעס של מקום ובל רעב לעולם:

(א) [שביעות ל: (ב) שקלים פ"ד ה"ב ע"ש, (ג) [יומא ג. ע"ש, (ד) [דברים א, (ה) [מ"ד א, (ו) [ע"ל ע"ג, (ז) [א"י א, (ח) [ע"ב ב"ב ג, (ט) [פס"ב פ"ג מ"א, (י) [ש"ס ב"ד ב' ג

תורה אור השלם

1. ויאמר משרתו קה אתן זה לפני מאה איש ויאמר תן לעם ויאכלו כי כה אמר יי אכל והותר: מלכים ב ד ב ג

הגהות הב"ח

(א) ג"ב ב' כדברי ר"ב פ"י ה"ש' במגילה י"ג ד"ב ד"ב היא הממנה המבדלת בין הקדש ובין קדש הקדשים: (ב) תוס' ד"ה שבעה כ"ו תמנה הוא ואיכא תנא דאמר שבעה הו' ואיכא שגא דלמך תמנה וכו': (ג) ב"מ"ד ה"ג מנא' מבדיחא ממני' למנות כ"ו:

מוסף רש"י

שבעה כנגד שבעה שערים. שבעה לשבעה שער העזרה ויחא דג' שתיים בדביר. נחום אמה טרקסין. רשתים כנגדן בעליה. לחין בין עילית היכל לעלית בית קדשי הקדשים (ש"ס):

תוספות ר"ד

אחתיה קמיה אמר האי עשה והאי עשה עשה דכבוד תורה עדיף סליקיה לדינא דיתמי ואחתיה הלאשה: **מבבקי** הלכות מליקה שכלל והא דלא מילך מליקה שכלל הלכות שמיטה הן: **שבעה כנגד** ו' שערים. לשבעה שערי עזרה קאמר אומר רבי דס"ל כמנה דמתני' דמס' מדות בפ"ג (משנה ד) דמתן ו' שערים היו בעזרה ג' דמתן ו' דנדרס ואחד במזרח והא דמתן החס לעיל בשלשה מקומות הכהנים שזמרים כו' על חמשה שערי העזרה כו' במס' תמיד בפ"ק (דף סו.) פרק להו ומשני אב"י תרי מנייהו לא בעי שימור ורבא משני תנאי היא דתניא אין פוחתין [מג' גזברין ו'] אמר רבין רבי נתן אומר אין פוחתין [מ"ג גזברים כנגד י"ג שערים דל חמשה דהר הבית פשו להו תמניה אלו ח' דעזרה אלמא איכא תנא דלמך תמניה הו' (ב) ואיכא תנא דלמך חמשה הו' תימיה אמאי מייתי דאמר הכן תנאי (ג) ממנתינן למדות היה יכול להציא דמתן החס בפ' שני (משנה ו) שלש עשרה השתחוואות היו שם אבא יוסף בן חנן אומר כנגד י"ג שערים ועוד תימיה דהרי כחן מחלוקת רביעי דעל כחין דלמך תנא דס"ל ד"ג שערים היו בעזרה לא מני' למימר דקסבר ח' ודל חמשה דהר הבית דהא מפרש החס שמש של אותן שערים ואין מוכיחין אפי' אחד מאותן שערים דהר הבית המפורש בפ"ק דמדות שני שערי חולדה מן הדרום וקייפוט מן המערב וטדי מן הצפון שער מזרחי שושן הכינה עליו לורה ואומר ר"ת דלעולם ס"ל להווא תנא ד' שערים היו בעזרה והא דחשיב י"ג היינו עם השערים הקטנים דהכל חשיב מדע דהא חשיב פישפושן שהיו לשער נקטרו אכל גדולים לא היו בעזרה אלא ו' והן אותן המפורשים בפ"ק והמעין שם ימלא דשער הקרבן דפ"ק הוא שער הזכרות דפ"ג ואותן י"ג שערים דמדות משנה נמי במסכת שקלים כל אותה שניו זה אבא יוסף בן חנן כמו ששני במס' מדות ובגמרא דירושלמי קאמר מתני' אבא יוסף בן חנן דקאמר כנגד י"ג שערים דלרבנן ו' שערים היו בעזרה דעמיהו דרבנן היכן היו חמין י"ג פרצות היו זה שפרטו

האי עשה והאי עשה. מלות הדיינים עשה ושפטם (דק"ד): **עשה דכבוד תורה.** דיניה דהאי גברא דהוא עשה דאיכא כבוד תורה לרב ענן כהדיה עדיף: **עשה דאליהו רבה.** שלמד מוץ לחיבה. סדר אליהו זוטא שלמד בתוך החיבה: **הוא ריפחא.** כעס של מקום ובל רעב לעולם: **דכי מיפטרי.** תלמדו ממנו לעמוד מבית המדרש: **הו' פיישי צביה.** אוכלי שלחנו מרי אלפים ומאתים דכתיב (ע) עשרים לחם ולחם צמרים הא עשרים ועוד וכרמל הרי עשרים ומרתין וכל אחד לפני מאה איש הרי מרי אלפים ומאתים: **בבבקי אמוראי.** השומעין מפיו ומשמיעין לרבים זה מכאן וזה מכאן ומלפנים ומלאחור וממחלקין למקומות הרבה שהיה העם רב: **וכסי ליה ליומא.** מאלף את החממה והיה יוכר בצ"י: **מגייה ספרים.** של כל אדם ואדם שאסור להשקות ספר שאינו מוגה (ו) משום אל תשכן בצלהיך עולה (ו) וראו בית דין שהיו מתעללין בדבר האפיקורו תרומת הלשכה לך: בית אבטקירו וזית גרמו במסכת יומא (דף נח.): **כדכבי.** בפרכות שכנגד הפתחים דלגניעותא בעידי ואין תחת בנין אכל כל לורך בנין כגון פרכות המבדלות בין היכל לקדשי הקדשים שהיו במקדש עני צמקוס אמה טרקסין שעשה שלמה בבנין ראשון ואבשי הגולה עשו את ההיכל גבוה מאלד ולא יכול בנין בעובי אמה להתקיים בגובה כזה (ו) ולהרחיבו לא יכלו לפי שמקצרים את ההיכל או את קדשי הקדשים ועשו שמי פרכות וזיניהם אמה כדאמרינן במסכת יומא (דף נח.): **ואותן פרכות נעשו מקדשי נדק הבית:** ו' **שערים.** לעזרה: **שתיים בדביר.** תחת אמה טרקסין: **ושתיים כנגדן בעליה.** להגדיל בין עליות היכל לעלית קדשי הקדשים וגם הן כנגדן אמה טרקסין: **המגדלות בנייה לפרה.** במזרחות הנויות בסלעים בירושלים ותחתיהם חלל מפני קצר התהום דמתן במס' פרה (פ"ג משנה ג) ומייתין לה כפרק הישן תחת המטה (סוכה דף כה.) ובאין נשים עוברות ויולדות עם ומגדלות עם בנייהם לזורכי פרה אדומה לעסוק בשריפתה ומיליו מימיה ולהוות כל שבעה על כהן השורפה כדאמרינן במסכת יומא (דף טז.) ומעלה זו עשו לה להתעסק בה מניקוחת שלא נטמאו מימיהם מפני שזולתו זה לעשותה בטובל יוס דמתני' מטמאין היו הכהן השורף את הפרה ומטבילין אותו להוציא מלבן של זקוקן שהיו אומרין במעורבי שמש היתה נעשית: **נשים יקרות.** עשירות: **מפרנסות.** בלבוש וקסות: כלי

האי עשה והאי עשה (כ) עשה דכבוד תורה עדיף סליקיה לדינא דיתמי ואחתיה לדיניה כיון דהוא בעל דיניה יקרא דקא עביד ליה איסתתם טענתיה: **רב ענן** הוה רגיל אליהו דאחי גביה דהוה מתני ליה סדר דאליהו כיון דעבד הכי איסתלק יתיב בתעניתא ובעא רחמי ואתא כי אתא הוה מבועית ליה בעותי סידריה והיינו דאמרי סדר דאליהו רבה סדר אליהו זוטא בשני דרב יוסף הוה ריתחא אמרי ליה רבנן לרב יוסף ליבעי מר רחמי אמר להו השתא ומה אלישע דכי הוה רבנן מיפטרי מקביה הוה פיישי תרי אלף ומאתן רבנן בעידן ריתחא לא הוה בעי רחמי אנא איבעי רחמי וממאי דפיישי הכי דכתיב ויאמר משרתו מה אתן זה לפני מאה איש מאי לפני מאה איש אלימא דכולהו לפני מאה איש בשני בצורת טובא הוה אלא דכל חד וחד קמי מאה איש כי הוה מיפטרי רבנן מבי רב הוה פיישי אלפא ומאתן רבנן מבי רב הונא הוה פיישי תמני מאה רבנן רב הונא הוה דריש בבבקי אמוראי כי הוה קיימי רבנן ממתיתתא דרב הונא ונפצי גלימיהו הוה סליק אבקא וכסי ליה ליומא ואמרי במערבא קמו ליה ממתיתתא דרב הונא בבבאיה כי מיפטרי רבנן מבי רבה ורב יוסף הוה פיישי ארבע מאה רבנן וקרו לנפשייהו יתמי כי הוה מיפטרי רבנן מבי אב"י ואמרי לה מבי רב פפא ואמרי לה מבי רב אישי הוה פיישי מאתן רבנן וקרו נפשייהו יתמי דיתמי "א"ר יצחק בר רדיפא "א"ר אמי ימבבקי מומין שבירושלים היו נוטלין שכרן מתרומת הלשכה אמר רב יהודה אמר שמואל ית"ח המלמדין הלכות שחיטה לכהנים היו נוטלין שכרן מתרומת הלשכה אמר רב גידל אמר רב ית"ח המלמדים הלכות קמיצה לכהנים נוטלין שכרן מתרומת הלשכה אמר רב בר הגה אמר ר' יוחנן ימגייה ספרים שבירושלים היו נוטלין שכרן מתרומת הלשכה אמר רב נחמן אמר רב נשים האורגות בפרכות נוטלות שכרן מתרומת הלשכה ו'אני אומר מקדשי בדרק הבית הואיל ופרכות תחת בנין עשויות מיתבי נשים האורגות בפרכות ובית גרמו על מעשה לחם הפנים ובית אבטינס על מעשה הקמרת כולן היו נוטלות שכרן מתרומת רבי זירא אמר רב "שלשה עשר פרכות היו במקדש שני שבעה כנגד שבעה שערים אחד לפתחו של היכל ואחד לפתחו של אולם (ב) ב' בדביר ב' כנגדן בעליה: ת"ר ינשים המגדלות בנייהן לפרה היו נוטלות שכרן מתרומת הלשכה אבא שאול אומר נשים יקרות שבירושלים היו זנות אותן ומפרנסות אותן בעא מיניה רב הונא מרב כלי

מלכי יון וחזרו וגדרום וגזרו כנגדם י"ג השתחוואות ולא תאמר לרבנן נמי דמני שבעה שערים מאי קמתמה כנגד מי הו השתחוואות אינהו נמי מודו דעם הקטנים היו שלשה עשר כדפרישית ואומר רבינו מס כיון דלא חשיבי בעיניהו כל כך שיקראו אותם שערים אין נראה שיהא השתחוואות כנגדם אכל אבא יוסף בן חנן קרא אותם שערים. מ"ר:

מלכי יון וחזרו וגדרום וגזרו כנגדם י"ג השתחוואות ולא תאמר לרבנן נמי דמני שבעה שערים מאי קמתמה כנגד מי הו השתחוואות אינהו נמי מודו דעם הקטנים היו שלשה עשר כדפרישית ואומר רבינו מס כיון דלא חשיבי בעיניהו כל כך שיקראו אותם שערים אין נראה שיהא השתחוואות כנגדם אכל אבא יוסף בן חנן קרא אותם שערים. מ"ר: